

КОНЦЕПТ ПОЛІТИКИ ЯК КОНТИНГЕНТНОСТІ

Термін «контингентність» є поширеним в європейській суспільнонауковій літературі останніх десятиліть. Як зазначає Маркус Хольцінгер (Markus Holzinger), контингентність стала модним поняттям [12, с. 19], з другого боку вона є одним з фундаментальних феноменів Європейського Модерну [12, с. 19], але досягає значення провідної категорії лише у «фазі рефлексивної модернізації» [12, с. 20]. За твердженням Катрін Тьонс (Katrin Toens) та Ульріха Віллемса (Ulrich Willems), питання контингентності є обов'язковим в міжнародному дискурсі щодо Модерну найпізніше з опублікування в 1989 році книги Річарда Рорті «Контингентність, іронія, солідарність» [21, с. 11]. Карі Палонен (Kari Palonen) при цьому виводить розуміння політики як контингентності від Макса Вебера, вказуючи, що Джон Покок (J.G.A. Pocock) знаходить тематику контингентності ще у Ніколо Макиавеллі [19, с. 10-11].

Контингентність означає сферу того, що «могло бути по-іншому» (Anders-sein-können) [19, с. 14], а передумовою політики як контингентності є те, що зараз все повинно вирішуватися і все може вирішуватися [12, с. 13-14]. На нашу думку, виникнення та поширення концепту політики як контингентності пов'язане з формуванням концепту політичного. Але для того, щоб розкрити як зв'язок між двома концептами, так і значення їх поширення саме в сучасній політичній науці, необхідно прослідкувати історію розвитку розуміння політики ще з самого початку епохи Модерну.

Аналіз ми почнемо із введення розрізнення політики як протистояння (або боротьби) та як управління – двох фундаментальних концептів політики, до яких так чи інакше зводилась будь-яка теоретизація з приводу феномену політики. Ці розуміння не просто засновуються на різних підходах до витрактування політики, а відображають два аспекти політики як явища, що пояснює складність визначення політики. Адже розділення політики на politics, policy та polity є також проявом запропонованого розрізнення: зрозуміло, що politics описує політику як боротьбу, policy – як управління, а polity – одне або друге, в залежності від підходу: так конфлікціоністські концепції (напр., марксизм, синдикалізм, теорія гегемонії) розглядають протистояння як основу устрою, а в парадигмі раннього Модерну устрій був результатом управління. Концепт деліберативної політики можна розглядати як розвиток концепту політики як протистояння, з тією відмінністю, що його автори намагаються замінити конфлікт раціональним дискурсом.

Термін управління в даному разі ми вживаємо на позначення інтенційної діяльності, спрямованої на улаштування суспільства відповідно до наукового знання. Протистояння є відстоюванням власного (індивідуального або групового) бачення того, як слід улаштувати суспільство. Поєднуються концепти, коли виникають дві ідеї: що улаштування здійснюється в процесі протистояння та що наукове знання є неабсолютним і частковим. Загалом історію політичних ідей Модерну можна розглядати як протистояння цих концептів. Застосовуючи модель Куна-Лакатоша ми виділяємо парадигми політичного раннього Модерну, індустріального Модерну та рефлексивного Модерну, при цьому в рамках парадигми індустріального Модерну для цієї статті ще важливою є науково-дослідницька програма позитивізму.

Політика як управління і як протистояння є ідеальними типами, в реальності не існувало періоду, коли був проявленим лише один концепт, а другий був відсутнім, історія епохи Модерну є ареною взаємодії та протистояння між двома аспектами політики за домінування – в різні періоди перевагу мав один або інший концепт. Політична думка відображала такі відмінні констеляції, проте не безпосередньо. Тому ми вважаємо запропоноване розрізнення двох ідеальних типів плідним для розуміння як політичної реальності, так і її відображення та реакцію на неї в політичній думці.

В парадигмі раннього Модерну домінує концепт політики як управління. Це не означає відсутність боротьби, але з виникненням територіальної держави протистояння існує в основному в двох формах: у міжнародній політиці – війна та дипломатія, у внутрішній політиці

– кулуарні змагання за вплив на суверена, що виявлялось, зокрема, у формі порад правителю. Негативне ставлення до гострої та явної внутрішньої боротьби сформулював Томас Гоббс – це збереглося до кінця раннього Модерну. Тобто, боротьба була достойного [пор. 17, с. 10] (міжнародна політика) та «недостойного» виду, яка або шкідлива (громадянська війна, повстання), або неявна та латентна (наприклад, інтриги) і її слід приховувати. Це особливо добре видно в добу Абсолютизму.

Концепт управління виник під впливом новосформованої модерної науки з її опорою на раціоналізм, емпіризм та чітку методологію. Центральною ціллю в науці, що вивчала політику стало дослідження природи людини та спільноти. Таке дослідження неможливе без віри в істинну природу людини та спільноти, яку можна виявити, описати, пояснити та на цій основі формулювати прогнози. Як зазначає Юрген Габермас, епоха Модерну змінила тип знання про політику: тепер це не епістеме, або практичне знання, а фронезис, тобто знання вічних істин [11, с. 48-52]. Таким чином, політика в ранньому Модерні є діяльністю з улаштування суспільства відповідно до вічних істин, які лише слід пізнати за допомогою науки. Крім природи, центральним об'єктом вивчення в рамках політичної сфери стають пристрасті, на що вказує П'єр Розанвалон і формулює характерне для епохи визначення політики «як мистецтв[а] комбінування пристрастей» [3, с. 23], що є виявом концепту політики як управління.

Ряд інших спільних взірців раннього Модерну також свідчать про домінування концепту політики як управління: сім'ї як взірця держави та механізму як взірця суспільства – як в сім'ї, так і в механізмі центральну роль грає управління, а протистояння є радше девіацією.

З індустріальною та Французькою революціями розпочинається епоха індустріального Модерну, в якій співвідношення між двома аспектами політики перевертається: політика як протистояння виходить на перший план. З одного боку, поширюються революції, а з ними інші види гострої політичної боротьби: демонстрації, страйки, тероризм – і разом з тим відбувається нормалізація деяких із цих процесів або навіть їх прославлення (напр., в марксизмі, синдикалізмі, фашизмі). З другого – політика розглядається не як діяльність суверена з улаштування та управління суспільством, а як протистояння між різними групами – саме в цю епоху поширюються і здобувають вагу політичні партії. Карл Шмітт (Carl Schmitt), наприклад, критикує поширене серед його сучасників отожднення політичного з партійно-політичним [див. 17, с. 29-31].

Якщо в ранньому Модерні панував взірець наукового знання про політику, яке є спільним для всіх раціональних людей, то в індустріальному Модерні його змінює взірець ідеології – хибної свідомості через те, що вона є партикулярною, відносною, належить певній групі і тому не може містити істини, яка є вічною і універсальною. Відповідно, усе XIX та перша половина XX століття є епохою ідеологій, які як домінують в реальності, так і відіграють велике значення в теорії. Безумовно, для консерватизму важливішим є аспект управління, але цю ідеологію часто розглядали як реакційну, промонархічну та спрямовану в минуле, тобто в епоху домінування аспекту управління. В епоху індустріального Модерну протистояння виходить на перший план – це не тільки боротьба між різними політичними партіями і рухами, але і класова боротьба, і протистояння між монархізмом і республіканізмом, революцією і реакцією, між державою і громадянським суспільством, а пізніше – дві світові війни та Холодна війна. Безумовно, боротьба наявна і в ранньому, і в рефлексивному Модерні, проте гострота і напруженість протистояння в них не зрівнюються з такою в індустріальному Модерні. Політика як управління зводиться до однієї зі стратегій (поряд з логікою історії, об'єктивними механізмами тощо) опанування політики як протистояння.

Лібералізм, в залежності від своєї радикальності, характеризується або антиполітичною, або мінімізуючою щодо політики інтенцією. Хоча, на перший погляд, лібералізм намагається обмежити державну владу, тобто політику як управління, ми вважаємо, що його основний критичний посыл спрямований проти боротьби: концепції стримувань і противаг, плюралізму та навіть прав людини призначені для обмеження протистояння. П. Розанвалон блискуче показав, що в ринковому суспільстві нема ніякого сенсу ні повставати, ні здійснювати революцію, ні вести боротьбу, оскільки все відбувається відповідно до об'єктивних механізмів [3, с. 10], напр., «невидивої руки».

Позитивістська програма парадигми індустріального Модерну вже не надає пріоритету жодній зі сторін розрізнення, для неї обидва концепти існують послідовно, оскільки

розводяться як етапи політичного процесу: спершу актори ведуть боротьбу за владні посади, а потім ті, хто їх обійняв, здійснюють управління. І хоча боротьба за збереження за собою владної посади може відбуватися одночасно з управлінням, ці два типи діяльності розводяться, вони повинні відбуватися окремо. Схильність позитивізму до аналізу та нехтування синтезом перешкождала поєднанню обох концептів в один.

Саме це здійснює рефлексивний Модерн – як в політичній реальності, так і в політичній теорії. Тепер хоча управління і протистояння можна розрізнити, в ході боротьби здійснюється управління, а управління розглядається також як протистояння. Візьмемо вже згадану модель деліберативної політики на прикладі одного з основних її представників, Ю. Габермаса. Він стверджує, що структурна диференціація життєвого світу в плані соціальних зв'язків проявляється у розширенні контингентного простору дій для встановлення інтерперсональних відносин [10, с. 219] і, відповідно, конструювання асоціації. Політичний дискурс є не просто намаганням замінити боротьбу більш цивілізованим процесом дискусії, натомість за умов розчепленості системи та життєвого світу, раціоналізованості життєвого світу та втрати спільного життєвого світу спільнотою, формулювання своєї позиції в дискурсі та вироблення спільних норм, цінностей та цілей є одночасно і протистоянням між різними позиціями, і улаштуванням суспільства, і управлінням ним.

В теорії гегемонії Шанталь Муфф і Ернесто Лаклау так само неможливо розвести управління та боротьбу, оскільки гегемонія є одночасно і одним, і другим. Будь-який порядок є політичним і засновується на певній формі виключення, тобто завжди є інші можливості, які хоч і придушені, та можуть бути реактивованими [16, с. 18]. Гегемонійні практики означають артикуляційні практики, які встановлюють суспільний порядок [16, с. 18], і в цьому полягає аспект управління. Проте порядок передбачає можливість бути поставленим під сумнів контргегемонійними практиками, тобто практиками, які намагаються дезартикулювати (disarticulate) існуючий порядок і встановити іншу форму гегемонії [16, с. 18], в чому полягає невід'ємний аспект протистояння. Саме тому Ш. Муфф зазначає, що будь-яке суспільство є результатом серій практик, які намагаються встановити порядок в контексті контингентності [16, с. 17].

Таке поєднання стає краще зрозумілим, якщо розглянути, що означає контингентність. Як пояснює Ніклас Луман, концепт контингентності полягає у виключенні необхідності та неможливості: тобто, щось є контингентним тоді, коли воно є ні необхідним, ні неможливим. Концепт описує щось дане в світлі можливості бути іншим, але можливість ця не загальна, натомість можливість іншого (otherwise possible) з точки зору реальності [15, с. 106]. При цьому Н. Луман зауважує, що чиста контингентність, тобто цілковито невизначена ситуація, ніколи не трапляється в соціальній реальності [15, с. 118].

Дослідження політичної сфери з теоретичної перспективи контингентності пов'язані з трьома проблемами: (1) Контингентність суспільного розвитку уникає емпіричного вивчення – не існує методології точного визначення, чи постала певна історична ситуація з передуючої констеляції [21, с. 13], тому дослідження концентруються в основному на історичному аналізі тематизацій та концептуалізацій контингентності та її змін, які поширюються в періоди суспільних зламів [21, с. 13]. (2) Те, що певний шлях суспільного розвитку не є ні необхідним, ні неможливим, не означає, що він при цьому є продуктом інтенційної політичної дії [21, с. 14] – найвидатнішим представником скептичної позиції щодо можливості політичної трансформації суспільства та можливості свідомого використання контингентності є Н. Луман [21, с. 14]. Протилежним є підхід Міхаеля Гревена (Michael Th. Geven), за яким здатність та межі впливу політики самі є контингентними та багато в чому становлять продукт політичних рішень, і тому за певних обставин політика здатна змінювати внутрішню логіку віддиференційованої підсистеми [21, с. 14]. (3) Теоретична перспектива контингентності повинна брати до уваги і власну контингентність – вона представляє опис політичної реальності, істинність якого в рамках цієї перспективи, за Р. Рорті, означає те, «що в ході вільної та відкритої дискусії стало переконанням»¹ [21, с. 15].

Ранньомодерне уявлення про політику як улаштування суспільства відповідно до вічних істин, підкріплене ідеєю індустріального Модерну про об'єктивний хід історії вилилося у переконаність щодо високої здатності політики до улаштування – це, за словами К. Тьонс та У.

¹Переклад автора.

Віллемса, сформувало орієнтованість політичної науки на розв'язання проблем: відповідно, увага приділяється лише одній стороні контингентності, а саме, відкритості та можливості, при цьому зворотня сторона – непередбачуваності та обмеженої піддатності плануванню – нехтується [21, с. 14]. К. Палонен виділяє дві базові стратегії поведінки з контингентністю: її опанування з ціллю знаходження смислу та її використання з ціллю конструювання смислу [19, с. 16]. При розгляді контингентності як відкриття простору дій (Eröffnung von Handlungsspielräumen) існують також два протилежних підходи: схильний до ризику (risikogeneigt) та уникаючий ризику (risikoavers) [21, с. 15].

Розглядаючи співвідношення між контингентністю та глобалізацією, Едгар Гранде (Edgar Grande) говорить, що як у неоліберальних апологетів глобалізації, так і у лівих критиків глобалізації відсутнє усвідомлення контингентності [9, с. 190] – критика глобалізації, так само як і тези про кінець політики або демократії є проявами погляду на політику, що заперечує контингентність [9, с. 189]. Такий погляд не помічає, по-перше, що глобалізація не є природним процесом, а є, зокрема, також продуктом політичних рішень [9, с. 189], по-друге, того факту, що припущення про безальтернативність неолібералізму так і не справдилось [див. 9, с. 190].

Хоча можливості дії політики і звужуються внаслідок глобалізації, вони не зникають – тому Е. Гранде формулює ідею стратегічного розширення репертуару дій політики [9, с. 190]. На нашу думку, має рацію Ульрих Бек, коли стверджує, що політиці слід наздогнати економіку в процесі модернізації і підлаштуватися під глобалізований світ [див. 2]. Рух в цьому напрямі відбувається: прикладами є проведення жорсткої політики урядами розвинених країн щодо контролю за фінансовими інститутами після початку світової кризи у 2008 році [див. 5] та успіхи в боротьбі з «фінансовими оазами» зокрема, переговори між Німеччиною та Швейцарією щодо підписання податкової угоди (Steuerabkommen) [див. 18] і справа президента футбольного клубу «Баварія» (Мюнхен) Улі Хьонесса (Uli Hoeneß) [див. 7]. Слід відзначити, що саме в рамках Європейського Союзу (як явища глобалізованого світу) досягнення в боротьбі з ухиленням від сплати податків є найбільш помітними.

В цьому плані важливими є слова Н. Лумана, що соціальна система реагує на проблему контингентності породженням можливого шансу, який означає не цілковиту відсутність обумовленості та причинності, а відсутність координації між подіями та системними структурами, яка, проте, продукує ефекти в системі та приводить в дію каузальні процеси [15, с. 120]. Переживання (Erfahrung, experience) контингентності конститує і відкриває шанси для кондиціонування функцій в системі, тобто трансформації шансів у структурні ймовірності [15, с. 120]. З другого боку, в контингентному світі існує висока імовірність побічних наслідків (Nebenfolge), на що вказує У. Бек [див. 6].

Поглянемо на зміни в структурі та функціях парламенту в рамках кожного з концептів політики. Хоча він як був, так і залишається представницьким органом, в ранньому Модерні це є представництвом станів, представляти стан може лише той, хто до нього належить. Залишки сталої структури представництва можна бачити і досі в Палаті лордів Великобританії. Зміна суспільства на класове в індустріальному Модерні змінює і структуру представництва, яке здійснюється уже за допомогою політичних партій: праві, або консерватори представляють шляхту, дворянство, духовенство, великих землевласників, велику буржуазію, ліберали – дрібну, середню та велику буржуазію, ліві – робітничий клас. При цьому члени даних партій не мають належати до відповідних класів. Концепт політики як протистояння пов'язаний також із формуванням взірця опозиції як того класу, який програв боротьбу за владу. Двопартійні системи з інституційно закріпленою опозицією є найбільш типовим прикладом парламенту в рамках індустріального Модерну. Партійна система Ваймарської республіки є виявом цієї парадигми з тією різницею, що масове суспільство є стадією розпаду класового суспільства, значення якого для становлення тоталітаризму описала Ханна Арентс: саме НСДАП є типовим прикладом представництва масового суспільства [див. 1, с. 357-368]. Після війни у ФРН формується класична система представництва концепту політики як протистояння. Проте якщо ми подивимося сьогодні на партійну систему Німеччини, то такі партії як Зелені, Пірати або Альтернатива для Німеччини не вписуються в цю схему, оскільки це вже партії рефлексивного Модерну. Суспільство є індивідуалізованим, на що вказують Ентоні Гідденс або У. Бек, відповідно представництво є контингентним, тобто представляються не стани або інтереси класів, а альтернативи розвитку. Опозиція є не однією зі сторін боротьби, а варіантом, який не

актуалізувався, проте має шанс актуалізуватися в майбутньому – саме це описує Н. Луман як кодування політики через розрізнення успіх/невдача, уряд/опозиція [14, с. 98-99].

Перейдемо тепер до поняття політичного. Термін «політика» несе в собі ідею певного сталого простору, чітко окресленої сфери суспільних питань чи відносин – так, якщо питання формування державного бюджету належить до сфери політики, то воно таким і залишиться, якщо не станеться докорінних змін в структурі суспільства. Термін «політичне» вказує на відсутність прив'язки до конкретного сталого простору. Проте якщо політична сфера стає плінною, то все одно залишається щось, що визначає, чи є певне явище або питання політичним, а чи не є. Традиційною відповіддю на цю проблему є припущення про сутність політичного – вказує Н. Луман [14, с. 119], проте в його теорії нема місця питанню сутності явища. Не вживаючи поняття сутності та користуючись термінологією Н. Лумана, можна сказати, що політичне є кодом, за посередництвом якого здійснюється визначення, чи є кожна конкретна операція комунікації політичною, тобто соціальна система та її політична підсистема в кожній комунікацію вирішують, чи є вона політичною, чи не є.

Поняття політичного виявляється у двох протидіючих процесах – політизації (politicization, Politisierung) та деполітизації (depoliticization, Entpolitisierung) – які протистоять один одному і перебігають в багатьох сферах або просторах: економіці, безпеці, культурі, повсякденному і приватному житті та ін. Історію Модерну як протистояння між процесами політизації та деполітизації описав ще К. Шмітт у доповіді 1929 року «Епоха нейтралізацій та деполітизацій» [17, с. 71-87]. Як наслідок процесу всеохопної політизації, який намагається здійснити модерна держава, до середини ХХ ст. майже не лишається тих питань, які б в тій чи іншій мірі не підлягали державному регулюванню чи контролю – саме ці процеси описує Мішель Фуко, коли висуває концепцію всепроникної влади, яка такі приватні та інтимні сфери як здоров'я, гігієна, організація індивідуальної праці, навчання, сексуальність та ін. політизує, але лише в рамках політики як управління – у відповідь на поширення в суспільстві політики як протистояння. В тоталітарній державі цей тип політизації, здавалося б, здобуває рівня абсолютності, проте в державі загального добробуту (як перехідній формі між двома парадигмами) навіть бідність та голод береться під контроль. В рефлексивному Модерні змінюється сутність процесів політизації та деполітизації: вони, по-перше, засновуються на концепті політики як контингентності, по-друге, перетворюються з явищ одиничних на множинні: замість єдиного процесу політизації з боку держави та деполітизації з боку громадянського суспільства відбувається множина процесів політизації та деполітизації. Одним з наслідків протистояння між двома процесами є хрупкість, непостійність та плінність політичного – неполітичне питання може швидко політизуватися, а інше, політичне, в той самий час деполітизуватися. Прикладами стрімкої політизації є розкриття Едвардом Сноуденом (Edward Snowden) інформації щодо проєктів Призма та Темпора, після чого діяльність американських та британських розвідувальних служб різко політизувалась [див. 20], або політизація питання володіння зброєю в США після стрілянини в школі Сенді Хук 14 грудня 2012 року [див. 13].

Аварія на АЕС у Фукусімі в Японії різко політизувала питання атомної електроенергетики в Німеччині аж до того, що партія Зелених, здобувши 27 березня 2011 року друге місце на земельних виборах у Баден-Вюртемберзі із 24,2% (порівняно з 11,7% у 2006 році) [8], сформувала із Соціал-демократичною партією земельний уряд, який очолив Вінфрід Кретсманн (Winfried Kretschmann) [див. 4]. Проте вже до виборів у Бундестаг 2013 року рівень політизації цього питання сильно знизився і партія Зелених показала низький результат, зайнявши лише четверте місце. Тут слід повернутися до К. Шмітта, який відстоював ідею відсутності предметної сфери політичного [17, с. 34, 36], відповідно, кожне питання потенційно є політичним, але актуально стає політичним лише тоді, коли перетинає певний поріг політизації.

Підсумовуючи, зазначимо, що концепти політики як контингентності та політичного, символічна генералізація «політизація/деполітизація», спільні взірці: політичного суспільства (М. Гrefен), субполітики (У. Бек), політики як дискурсу (Ю. Габермас), функціональної диференціації суспільства (Н. Луман), гегемонії (Ш. Муфф) – є явищами парадигми політичного рефлексивного Модерну і описують особливості політики в сучасному суспільстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму / Ханна Арендт. Пер. з англ. – К.: Дух і Літера, 2005. – 584 с. ISBN 966-378-009-6
2. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації : Нова світова політична економія / Ульрих Бек ; пер. з нім. О. Юдіна. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 408 с. – ISBN 978-966-521-162-4
3. Розанвалон П. Утопічний капіталізм : Історія ідеї ринку / П'єр Розанвалон ; пер. з фр. Євгена Марічева. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 246 с. – ISBN 966-518-364-8
4. Офіційний сайт землі Баден-Вюртемберг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.baden-wuerttemberg.de> – Назва з екрану.
5. Appelbaum В. What the Fed Does, and Can Do / Binyamin Appelbaum // TheNewYorkTimes, 8 October 2013. – Режим доступу: <http://economix.blogs.nytimes.com/2013/10/08/what-the-fed-does-and-can-do/>
6. Beck U. Risikogesellschaft : Auf dem Weg in eine andere Moderne / Ulrich Beck. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2012. – 396 S. – ISBN 978-3-518-11365-3
7. Die Steuer-Affäre Hoeneß : Chronologie // Frankfurter Allgemeine Zeitung, 4 November 2013. – Режим доступу: <http://www.faz.net/aktuell/sport/fussball/chronologie-die-steuer-affaere-hoeness-12647518.html> – Назва з екрану.
8. Endgültiges Ergebnis der Landtagswahl am 27.03.2011 in Baden-Württemberg mit Vergleichsangaben von 2006. – Режим доступу: http://www.statistik-bw.de/Wahlen/Landtagswahl_2011/Land.asp – Назва з екрану.
9. Grande E. Die politische Kontingenz der Globalisierung / Edgar Grande // Politik und Kontingenz / Katrin Toens und Ulrich Willems (Hrsg.). – Wiesbaden: Springer VS, 2012. – S. 189-203.
10. Habermas J. Theorie des kommunikativen Handelns. Band II : Zur Kritik der funktionalistischen Vernunft / Jürgen Habermas. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1995. – ISBN 3-518-28775-3
11. Habermas J. Theorie und Praxis. Sozialphilosophische Studien / Jürgen Habermas. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1963. – 467 S.
12. Holzinger M. Der Raum des Politischen : Politische Theorie im Zeichen der Kontingenz / Markus Holzinger. – München: Wilhelm Fink Verlag, 2006. – 235 S. ISBN 978-7705-4243-7
13. Lichtblau E. N.R.A. Envisions 'a Good Guy With a Gun' in Every School / Eric Lichtblau and Motoko Rich // TheNewYorkTimes, 21 December 2012. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2012/12/22/us/nra-calls-for-armed-guards-at-schools.html?pagewanted=all&_r=0 – Назва з екрану.
14. Luhmann N. Die Politik der Gesellschaft / Niklas Luhmann. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2002. – 444 S. – ISBN 978-3-518-29182-5
15. Luhmann N. Social Systems / Niklas Luhmann, tr. by John Bednarz with Dirk Baecker. – Stanford University Press, 1995. – 628 p. – ISBN 0-8047-1993-4
16. Mouffe Ch. On the Political / Chantal Mouffe. – London-New York: Routledge, 2005. – 144 p. – ISBN 978-0-415-30521-1
17. Schmitt C. Der Begriff des Politischen / Carl Schmitt. – 8. Aufl. – Berlin: Duncker und Humblot, 2009. – 116 S. – ISBN 978-3-428-13116-7
18. Schäfers M. Debatte über neues Steuerabkommen mit der Schweiz / Manfred Schäfers // Frankfurter Allgemeine Zeitung, 1 November 2013. – Режим доступу: <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftspolitik/nach-scheitern-im-bundesrat-debatte-ueber-neues-steuerabkommen-mit-der-schweiz-12644436.html> – Назва з екрану.
19. Palonen K. Das „Webersche Moment“ : zur Kontingenz des Politischen / Kari Palonen. – Opladen, Wiesbaden: Westdt. Verl., 1998. – 352 S. – ISBN 3-531-12997-X
20. Risen J. N.S.A. Report Outlined Goals for More Power / James Risen and Laura Poitras // TheNewYorkTimes, 22 November 2013. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2013/11/23/us/politics/nsa-report-outlined-goals-for-more-power.html?pagewanted=1> – Назва з екрану.
21. Toens K. Politik und Kontingenz / Katrin Toens und Ulrich Willems (Hrsg.). – Wiesbaden: Springer VS, 2012. – 306 S. – ISBN 978-3-531-94245-2

АНОТАЦІЯ

Шейко Ю. КОНЦЕПТ ПОЛІТИКИ ЯК КОНТИНГЕНТНОСТІ

В статті розглядаються три фундаментальні концепти політичного: політики як управління, політики як протистояння та політики як контингентності. Автор доводить, що спільні взірці політики як контингентності та поняття політичного, а також символічна генералізація «політизація/деполітизація» є взаємопов'язаними і характеризують парадигму політичного рефлексивного Модерну.

Ключові слова: політика як управління, політика як протистояння, політика як контингентність, політичне, контингентність, політизація/деполітизація

SUMMARY

SheikoYu. THE CONCEPT OF POLITICS AS CONTINGENCY

Three fundamental concepts of the political are analyzed in the article: politics as governing, as conflict, and as contingency. The author argues that the shared exemplars of politics as contingency and of the political, as well as a symbolic generalization “politicization/depoliticization” are interrelated and characterize paradigm of the political in reflexive Modernity.

Keywords: politics as governing, politics as conflict, politics as contingency, the political, contingency, politicization/depoliticization